

Fag- og timefordelingen i grunnsopplæringen - Kunnskapsløftet

Innholdsfortegnelse

1.	Bestemmelser som gjelder hele grunnsopplæringen.....	2
1.1	Fastsetting av timer	2
1.2	Omdisponering av inntil 25 prosent av timetallet i fag.....	2
1.3	Valg av fag.....	2
2.	Grunnskolen	3
2.1	Ordinær fag- og timefordeling	3
2.2	Spesielle fag- og timefordelinger	4
2.2.1	Fag- og timefordeling for elever som har samisk opplæring,	4
2.2.2	Fag- og timefordeling for elever med finsk som andrespråk	6
2.2.3	Fag- og timefordeling for elever som har tegnspråk som førstespråk.....	8
3.	Videregående opplæring.....	9
3.1	Begreper i Kunnskapsløftet.....	9
3.2	Tilbudsstruktur	9
3.3	Fag- og timefordeling og programfag i de studieforberedende utdannings-programmene.....	10
3.3.1	Felles bestemmelser	10
3.3.2	Utdanningsprogram for studiespesialisering	14
3.3.2.1	Programområdene for realfag, språkfag og samfunnsfag og økonomi.....	14
3.3.2.2	Programområdet for formgivingsfag	21
3.3.3	Utdanningsprogram for idrettsfag	25
3.3.4	Utdanningsprogram for musikk, dans og drama	28
3.4	Fag- og timefordeling og programfag i de yrkesfaglige utdanningsprogrammene.....	33
3.4.1	Felles bestemmelser	33
3.4.2	Vg1 og Vg2 i skole.....	35
3.4.3	Vg3 i de yrkesfaglige utdanningsprogram	39
3.4.4	Vg3 påbygging til generell studiekompetanse for de yrkesfaglige utdanningsprogrammene.....	39
3.4.5	Studieforberedende Vg3 innenfor de yrkesfaglige utdanningsprogrammene for naturbruk og for medier og kommunikasjon	41

1. BESTEMMELSER SOM GJELDER HELE GRUNNOPPLÆRINGEN

1.1 Fastsetting av timer

Timetallet er fastsatt som klokketimer for hovedtrinn i grunnskolen og for årstrinn i videregående opplæring. Omregningen til klokketimer fra 45 minutters timer innebærer ikke endringer i omfanget av opplæringen, med unntak av noen mindre tilpasninger.

1.2 Omdisponering av inntil 25 prosent av timetallet i fag

Skoleeier kan omdisponere inntil 25 prosent av timene som er fastsatt i det enkelte fag når det er grunn til å anta at dette vil kunne føre til bedre måloppnåelse i fagene samlet sett for den enkelte elev. Slik omdisponering av timer forutsetter at målene i læreplanene for fag ikke blir fraveket, og krever samtykke fra den enkelte elev/lærling/foresatte. Kriteriene og prosedyrene for spesialundervisning må følges dersom det er meningen å gjøre avvik fra målene i læreplanen.

Både i grunnskolen og i videregående opplæring må omdisponeringen innenfor 25 prosentrammen ta utgangspunkt i den enkelte elev og bygge på individuelt samtykke. Dette betyr at skoleeier ikke kan disponere disse timene for alle skoler, alle elever eller hele grupper.

Det er en forutsetning for omdisponeringen at det er enighet om at hensikten er bedre måloppnåelse for eleven. Omdisponering er ikke en rettighet og forutsetter en administrativ beslutning, ikke et enkeltvedtak. Omdisponering avtales skriftlig, vanligvis for ett skoleår av gangen og med utgangspunktet i timetallet i fagene på hvert årstrinn.

I særlige tilfeller kan en i grunnskolen, på grunnlag av lokalt fastsatt fordeling av timer på årstrinn, omdisponere innenfor de nivåene det er fastsatt kompetansemål for (etter 2., 4., 7. og 10. årstrinn) for den enkelte elev.

Omdisponering av timer kan bare skje til fag med nasjonal læreplan (herunder læreplaner i Læreplanverket for Kunnskapsløftet - Samisk). På ungdomstrinnet kan omdisponering også skje til programfag til valg med lokalt fastlagt læreplan i henhold til nasjonale retningslinjer.

1.3 Valg av fag

Flere steder i rundskrivet er det beskrevet at elever kan velge fag. I tillegg til de vilkår som er konkretisert i tilknytning til hvert enkelt valg, gjelder det at de aller fleste valgene må skje innen de fagtilbud som skoler/skoleeiere gir. Typiske eksempler på denne problemstillingen er valg av fremmedspråk/språklig fordypning på ungdomstrinnet og valg av programfag innen videregående opplæring.

2. GRUNNSKOLEN

2.1 Ordinær fag- og timefordeling

Fag- og timefordelingen i tabell 1 gjelder for alle som ikke skal ha spesiell fag- og timefordeling etter kap. 2.2.

Bestemmelsene i teksten nedenfor gjelder, så langt ikke noe annet er nevnt, også for elever som skal ha en spesiell fag- og timefordeling etter kap. 2.2.

Tabell 1: Ordinær fag- og timefordeling i grunnskolen

Fag	1. - 7. trinn	8. - 10. trinn	Sum grunnskole
KRL	427	157	584
Norsk	1296	398	1694
Matematikk	812	313	1125
Naturfag	328	256	584
Engelsk	328	227	555
Fremmedspråk/språklig fordypning	0	227	227
Samfunnsfag	385	256	641
Kunst og håndverk	477	150	627
Musikk	285	85	370
Mat og helse	114	85	199
Kroppsøving	478	228	706
Elevrådsarbeid	0	71	71
Programfag til valg	0	113	113
Sum	4 930	2 566	7 496

Generelt

Det er fastsatt et samlet minstetimetall for hovedtrinn i grunnskolen som elever har rett til, og som skoleeier har plikt til å gi. Timetallet i de enkelte fag skal til sammen minst være lik det samlede minstetimetallet.

For grunnskolen er timetallet fastsatt for hovedtrinn; det vil si for barnetrinnet (1. – 7. årstrinn) og for ungdomstrinnet (8. – 10. årstrinn). Innen hovedtrinnet fastsetter skoleeier fag- og timefordelingen på årstrinn. Det er ikke anledning til å flytte fag eller timer mellom hovedtrinnene. Den enkelte skole har frihet til å tilrettelegge i undervisningsenheter innenfor det fastsatte timetallet.

Fremmedspråk/språklig fordypning

Opplæringen skal følge læreplanen i fremmedspråk eller læreplanen for språklig fordypning i engelsk eller norsk, jf. Rundskriv F-03-06 *Innføring av Kunnskapsløftet – om "Fremmedspråk."*

- Som i øvrige fag, fordeler skoleeier timene på årstrinn. Det følger av innføringstakten at opplæring i fremmedspråk/språklig fordypning skoleåret 2006-2007 bare gjelder for elever ved skoler som har lagt timer i faget til 8. årstrinn.¹
- Elever som følger læreplanen i samisk som førstespråk eller læreplanen i samisk som andrespråk, er unntatt fra kravet til opplæring i fremmedspråk/språklig fordypning, jf. fag- og timefordeling for opplæring i samisk. Jf. 2.2.1.
- Elever som følger læreplanen for finsk som 2. språk, læreplanen for tegnspråk eller som får opplæring etter opplæringsloven § 2-8 *Om opplæring av elever fra språklege minoriteter*, kan etter søknad få fritak fra opplæring og vurdering i fremmedspråk/språklig fordypning. Elever

¹ Elever ved skoler som etter søknad innførte Kunnskapsløftet skoleåret 2005-2006, kan ha opplæring i fremmedspråk/språklig fordypning på 9. årstrinn.

som på dette grunnlaget får fritak, skal i timene som er fastsatt for fremmedspråk/språklig fordypning, ha forsterket opplæring i norsk, engelsk eller et annet språk de har et grunnlag i. Skoleeier fastsetter hvilket språk eleven kan få forsterket opplæring i og hvordan tilbudet skal organiseres.

Programfag til valg

Opplæringen skal følge lokal læreplan fastsatt i henhold til forutsetningene i *Lokal utarbeiding av læreplaner i programfag til valg på ungdomstrinnet*, jf. Læreplaner for Kunnskapsløftet, Midlertidig trykt utgave - september 2005.

- Skoleeier er ansvarlig for å fordele timene på årstrinn.
- Reguleringen av omdisponering av inntil 25 prosent av timene i fag gjelder for programfag til valg som for øvrige fag, jf. pkt. 1.2.
- I skoleårene 2006 -2007 og 2007-2008 gis det som alternativ til programfag til valg mulighet for å videreføre *skolens og elevenes* valg på ungdomstrinnet innenfor den fastsatte timerammen for programfag til valg. Programfag til valg blir obligatorisk fra og med skoleåret 2008 -2009.

Fag i videregående opplæring

Stortinget har sluttet seg til at eiere av grunnskoler og videregående skoler kan samarbeide om å tilby elever på ungdomstrinnet å ta fag i videregående opplæring. Skoleåret 2006-2007 kan tilbud om å ta fag i videregående bare gis dersom skoleeier på forhånd har fått innvilget søknad om dette, jf. opplæringsloven § 1- 4 om forsøk.

- Elever som skal begynne med fag i videregående opplæring, må ha dokumentert kompetanse i samsvar med kompetansemålene for det aktuelle faget etter 10. årstrinn, før de begynner med faget i videregående opplæring.
- Opplæring i fag i videregående opplæring skal i tilfelle gis innen det fastsatte timetallet i det aktuelle faget på ungdomstrinnet, eller gis som tilleggstimer.

Elevrådsarbeid

Opplæringen på ungdomstrinnet skal følge læreplanen for elevrådsarbeid.

Særskilt opplæring i norsk for språklige minoriteter

Elever som har rett til særskilt opplæring i norsk, jf. opplæringsloven § 2-8, skal få opplæring tilpasset læreplanen i norsk eller opplæring etter læreplanen i norsk som andrespråk. Når elevene har oppnådd tilstrekkelig kompetanse, skal de følge den ordinære læreplanen i norsk.

Morsmålsopplæring for språklige minoriteter

Elever som har rett til morsmålsopplæring, jf. opplæringsloven § 2-8, skal følge læreplan for morsmål. Opplæringen kommer i tillegg til den vanlige undervisningstiden og gis innenfor en lokalt fastsatt timeramme.

2.2 Spesielle fag- og timefordelinger

2.2.1 Fag- og timefordeling for elever som har samisk opplæring,
jf. opplæringsloven § 6-2, § 6-4 andre ledd

Tabell 2: Fag- og timefordeling i grunnskolen for elever som har samisk opplæring

Fag	Alternativ 1			Alternativ 2		
	Uten fremmedspråk/språklig fordypning			Med fremmedspråk/språklig fordypning		
	1.-7.trinn	8.-10.trinn	Sum	1.-7.trinn	8.-10.trinn	Sum
KRL	427	157	584	427	157	584
Førstespråk samisk/norsk	916	335	1251	916	278	1194

Andrespråk norsk/samisk	570	279	849	570	222	792
Matematikk	812	313	1125	812	313	1125
Naturfag	328	256	584	328	256	584
Engelsk	328	227	555	328	227	555
Fremmedspråk/ språklig fordypning	0	0	0	0	227	227
Samfunnsfag	385	256	641	385	256	641
Duodji/duodje/ duedtie	477	161	638	477	161	638
Musikk	285	85	370	285	85	370
Mat og helse	114	85	199	114	85	199
Kroppsøving	478	228	706	478	228	706
Elevrådsarbeid	0	71	71	0	71	71
Programfag til valg	0	113	113	0	113	113
Sum	5 120	2 566	7 686	5 120	2 679	7 799

Generelt

For å sikre et tilstrekkelig timetall i første- og andrespråket er det totale timetallet for elever som velger samisk som første- eller andrespråk høyere enn i den ordinære fag- og timefordelingen, jf. kap. 2.1. Elever som følger alternativ 1, får 190 timer mer, og elever som følger alternativ 2, får 303 timer mer enn etter ordinær fag- og timefordeling.

Felles bestemmelser for opplæring innenfor samisk distrikt:

I samisk distrikt skal opplæringen for alle følge *Læreplanverket for Kunnskapsløftet – Samisk*

- Fag- og timefordelingen i tabell 2 gjelder for alle elever som har opplæring i og på samisk.
- Fag- og timefordelingen i tabell 1 gjelder for elever som ikke har opplæring i samisk første- eller andrespråk. Disse elevene skal ha opplæring i duodji/duodje/duedtie innen den timerammen som gjelder for kunst og håndverk.
- Fag- og timefordelingen i tabell 3 gjelder for elever som har opplæring i finsk som andrespråk. Disse elevene skal ha opplæring i duodji/duodje/duedtie innen den timerammen som gjelder for kunst og håndverk.
- Kommuner i samisk distrikt kan gi pålegg om opplæring i samisk, jf. opplæringsloven § 6-2 fjerde ledd. Kommuner kan likevel ikke pålegge opplæring i samisk som første- eller andrespråk (alternativ 1 eller 2). Et eventuelt pålegg forutsetter kommunalt fastsatte planer for opplæring og tilleggstimer for de berørte elevene.

Bestemmelser for opplæring i samisk utenfor samisk distrikt:

For elever som har opplæring i samisk, skal opplæringen i fagene samisk første- eller andrespråk og i norsk for elever med samisk som førstespråk følge læreplanene i *Læreplanverket for Kunnskapsløftet – Samisk*, jf. tabell 2

- Opplæringen i alle andre fag skal følge læreplanene i læreplanverket for Kunnskapsløftet, jf. tabell 1
- Elever som har opplæring i samisk første- eller andrespråk, kan bli fritatt fra opplæring i andre fag med inntil 76 timer på barnetrinnet. Slikt fritak forutsetter at målene i læreplanene ikke blir fraveket, og det krever samtykke fra den enkelte elev/foresatte.

Bestemmelser for opplæring på samisk utenfor samisk distrikt:

For elever som har opplæring på samisk, skal opplæringen følge *Læreplanverket for Kunnskapsløftet – Samisk*.

- Fag- og timefordelingen i tabell 2 gjelder, med det unntaket som er nevnt i neste kulepunkt, for alle elever som har opplæring i samisk som første- eller andrespråk.
- Elever som har opplæring i samisk første- eller andrespråk, kan bli fritatt fra opplæring i andre fag med inntil 76 timer på barnetrinnet. Slikt fritak forutsetter at målene i læreplanene ikke blir fraveket, og det krever samtykke fra den enkelte elev/foresatte.

Samisk

Elever med opplæring i samisk følger enten læreplan i samisk som førstespråk eller samisk som andrespråk. Elever som følger læreplan i samisk som andrespråk, må velge alternativ 1 eller 2.

Norsk

Elevene med opplæring i samisk som andrespråk følger ordinær læreplan for norsk med fritak fra opplæring og vurdering i norsk sidemål. Elever som har opplæring i samisk førstespråk, følger læreplan i norsk for elever med samisk som førstespråk, jf. forskrift til opplæringsloven.

Samisk og norsk som førstespråk

Elever kan gis opplæring i både samisk og norsk som førstespråk innen den samlede timerammen som er fastsatt til første- og andrespråk dersom de ønsker det. Skoleeier fastsetter hvordan det samlede timetallet skal fordeles på de to førstespråkene og hvordan tilbudet skal organiseres.

Fremmedspråk/språklig fordypning

Elever som får opplæring etter læreplaner i samisk som første- eller andrespråk, er unntatt fra kravet til opplæring i fremmedspråk/språklig fordypning, jf. Forskrift til opplæringsloven og rundskriv F-03-06 *Innføring av Kunnskapsløftet – om "Fremmedspråk"*, jf. også Alternativ I i tabell 2.

Elever som får opplæring etter læreplaner i samisk som første- eller andrespråk, har likevel rett til opplæring i fremmedspråk/språklig fordypning dersom de ønsker det. For disse elevene skal timetallet i norsk/samisk som første- eller andrespråk reduseres med 57 timer hver (i alt 114 timer). 113 timer skal gis som tilleggstimer, jf. Alternativ II i tabell 2.

Elever som velger å ha opplæring i fremmedspråk/språklig fordypning skal ha opplæring etter læreplan i fremmedspråk eller læreplaner for fordypning i norsk, engelsk eller samisk.

2.2.2 Fag- og timefordeling for elever med finsk som andrespråk, jf. opplæringsloven § 2–7

Tabell 3: Fag- og timefordeling i grunnskolen for elever med finsk som andrespråk

Fag	1.-7. trinn	8.-10. trinn	Sum grunnskole
KRL	427	157	584
Norsk	846	258	1104
Finsk som andrespråk	564	172	736
Matematikk	812	313	1125
Naturfag	328	256	584
Engelsk	328	227	555
Fremmedspråk/språklig fordypning	0	227	227
Samfunnsfag	385	256	641
Kunst og håndverk	477	150	627
Musikk	285	85	370
Mat og helse	114	85	199
Kroppsøving	478	217	695
Elevrådsarbeid	0	50	50
Programfag til valg	0	113	113
Sum	5 044	2 566	7 610

Generelt:

For å sikre et tilstrekkelig timetall i første- og andrespråket er det totale timetallet for elever som velger finsk som andrespråk, i alt 114 timer (jf. tabell 3) høyere enn i den ordinære fag- og timefordelingen (jf. tabell 1). Timetallet i de øvrige fagene er det samme, med unntak av kroppsøving og elevrådsarbeid som er noe lavere.

Finsk

Opplæringen følger læreplanen for finsk som andrespråk.

Norsk

Elevene følger læreplanen for norsk, med fritak fra opplæring og vurdering i norsk sidemål, jf. forskrift til opplæringsloven.

Fremmedspråk/språklig fordypning

Elever som får opplæring etter læreplanen i finsk som andrespråk, kan på grunnlag av søknad få fritak fra opplæring og vurdering i fremmedspråk/språklig fordypning. I timene som er fastsatt for fremmedspråk/språklig fordypning, skal elever som er innvilget fritak, ha forsterket opplæring i norsk, engelsk eller finsk. Skoleeier fastsetter hvilke språk eleven kan få forsterket opplæring i, og hvordan tilbudet skal organiseres, jf. forskrift til opplæringsloven og rundskriv F-03-06 *Innføring av Kunnskapsløftet – om "Fremmedspråk"*.

2.2.3 Fag- og timefordeling for elever som har tegnspråk som førstespråk
jf. opplæringsloven § 2-6

Tabell 4: Fag- og timefordeling i grunnskolen for elever som har tegnspråk som førstespråk

Fag	1.-7. trinn	8.-10. trinn	Sum grunnskole
KRL	427	157	584
Norsk og Norsk tegnspråk	2059	678	2737
Matematikk	812	313	1125
Naturfag	328	256	584
Engelsk	328	227	555
Fremmedspråk/språklig fordypning	0	227	227
Samfunnsfag	385	256	641
Kunst og håndverk	477	150	627
Drama og rytmikk /Musikk	285	85	370
Mat og helse	114	85	199
Kroppsøving	478	228	706
Elevrådsarbeid	0	71	71
Programfag til valg	0	113	113
Sum	5 693	2 846	8 539

Generelt

Elever som får opplæring etter læreplanen for norsk tegnspråk som førstespråk skal i andre fag enn norsk og norsk tegnspråk ha samme timetall som hørende elever. I norsk og norsk tegnspråk er det fastsatt et felles timetall som skal fordeles på lokalt nivå med utgangspunkt i læreplanene for disse fagene.

Den lokale fordelingen av timene mellom norsk og norsk tegnspråk skal legge til grunn en best mulig samlet måloppnåelse for den enkelte elev. Det er en forutsetning at målene i læreplanene for norsk og norsk tegnspråk ikke blir fraveket. Den enkelte elev og foresatte må samtykke i fordelingen.

Elevene skal ha opplæring etter de ordinære læreplanene i alle fag, men har i fagene tegnspråk, norsk, engelsk og musikk rett til opplæring i samsvar med:

- *Læreplan i norsk tegnspråk*
- *Læreplan i norsk for døve og sterkt tunghørte* med fritak fra vurdering i norsk sidemål²
- *Læreplan i engelsk for døve og sterkt tunghørte*
- *Læreplan i drama og rytmikk for døve og sterkt tunghørte (erstatte musikk)*

Fremmedspråk/språklig fordypning

Elever som får opplæring etter læreplanen i norsk tegnspråk, kan på grunnlag av søknad få fritak fra opplæring og vurdering i fremmedspråk/språklig fordypning. I timene som er fastsatt for fremmedspråk/språklig fordypning, skal elever som er innvilget fritak, ha forsterket opplæring i norsk, engelsk eller tegnspråk. Skoleeier fastsetter hvilket språk eleven skal få forsterket opplæring, i og hvordan tilbudet skal organiseres, jf. forskrift til opplæringsloven rundskriv F-03-06 *Innføring av Kunnskapsløftet – om "Fremmedspråk"*.

² Læreplanen i norsk for døve og sterkt tunghørte har ikke kompetansemål i sidemål

3. VIDEREGÅENDE OPPLÆRING

3.1 Begreper i Kunnskapsløftet

Med Kunnskapsløftet innføres følgende nye begreper

- utdanningsprogram tidligere kalt studieretning
- videregående trinn 1 (Vg1) tidligere kalt grunnkurs (GK)
- videregående trinn 2 (Vg2) tidligere kalt videregående kurs I (VKI)
- videregående trinn 3 (Vg3) tidligere kalt videregående kurs II (VKII)
- programområde tidligere kalt kurs
- fellesfag tidligere kalt felles allmenne fag
- programfag tidligere kalt studieretningsfag
- felles programfag
- valgfrie programfag
- prosjekt til fordypning

3.2 Tilbudsstruktur

I Opplæringsloven § 3-1 heter det at: *”Den videregående opplæringen skal føre fram til studiekompetanse, yrkeskompetanse eller kompetanse på lågare nivå”*. Lavere nivå betyr i denne sammenheng all opplæring som ikke resulterer i full studie- eller yrkeskompetanse. Den videregående opplæringen er organisert i studieforbereidende og yrkesfaglige utdanningsprogram.

Det er følgende 3 studieforbereidende utdanningsprogram

- utdanningsprogram for studiespesialisering
- utdanningsprogram for idrettsfag
- utdanningsprogram for musikk, dans og drama

Det er følgende 9 yrkesfaglige utdanningsprogram

- utdanningsprogram for bygg- og anleggsteknikk
- utdanningsprogram for design og håndverk
- utdanningsprogram for elektrofag
- utdanningsprogram for helse- og sosialfag
- utdanningsprogram for medier og kommunikasjon
- utdanningsprogram for naturbruk
- utdanningsprogram for restaurant- og matfag
- utdanningsprogram for service og samferdsel
- utdanningsprogram for teknikk og industriell produksjon

Opplæringen i skole skal omfatte videregående trinn 1 (Vg1), videregående trinn 2 (Vg2) og videregående trinn 3 (Vg3). Hvert trinn skal normalt ha en lengde på ett skoleår.

Fagopplæringen omfatter normalt to års opplæring i skole (Vg1 og Vg2) og ett års opplæring (Vg3) i bedrift. Ordinært omtales opplæringstiden i bedrift som læretid. Når opplæring i bedrift blir kombinert med verdiskaping i bedriften, strekker denne delen av opplæringen seg vanligvis over to år. Fylkeskommunen kan i det enkelte tilfellet godkjenne lærekontrakt/opplæringskontrakt som fastsetter at hele opplæringen, eller en større del av opplæringen enn det som følger av læreplanen, skal skje i bedrift. Dersom fylkeskommunen ikke kan formidle opplæring i bedrift til dem som ønsker slik opplæring, må også bedriftsdelen av opplæringen skje i skole.

Departementet kan gi forskrifter om avvik fra opplæringsordningen innen fagopplæringen for særskilte, små fag, for fag med særskilt store krav til teori, for fag med særskilte sertifiseringskrav, for lærlinger og lærekandidater som ikke faller inn under § 3-1 i opplæringsloven og for lærlinger og lærekandidater med særskilte behov. Departementet gir forskrifter om hvilke fag som skal ha læretid i bedrift.

Bestemmelsene om inntak til utdanningsprogram og programområder er gitt i kapittel 6 i forskrift til opplæringsloven.

Vedlegg 2 viser den fastsatte inndelingen av utdanningsprogrammene i årstrinn og programområder for Vg1 og Vg2 for alle utdanningsprogram og for Vg3 i de studieforberedende utdanningsprogrammene. Noen Vg2 har, i tillegg til inntak fra Vg1 i eget utdanningsprogram, også inntak fra Vg1 i andre utdanningsprogram (kryssløp). Hvilke kryssløp som er fastsatt, framgår av vedlegg 2. Vedlegget inneholder også en foreløpig struktur for Vg3 i de yrkesfaglige utdanningsprogrammene. Strukturen i de yrkesfaglige utdanningsprogrammene i Vg3 vil bli fastsatt høsten 2006.

For å få skrevet ut dokumentasjon på studie- eller yrkeskompetanse må en ha fullført og bestått ett av de treårige løpene i vedlegg 2 med de krav til fagsammensetning og timeomfang som er gjort greie for nedenfor.

Alle timetall i teksten og i tabellene er minstetimetall for elevene, dvs. timetall som skoleeier må oppfylle. Skoleeiere, som ønsker det, står imidlertid fritt til å tilby flere timer. Nærmere bestemmelser om vurdering og dokumentasjon (kompetansebevis, vitnemål, fag- og svennebrev) er fastsatt i kapittel 4 i forskrift til opplæringsloven.

3.3 Fag- og timefordeling og programfag i de studieforberedende utdanningsprogrammene

3.3.1 Felles bestemmelser

Hovedbestemmelsene knyttet til innhold og omfang i de studieforberedende utdanningsprogrammene går fram av kapittel 3 i opplæringsloven og kapittel 1 i forskrift til opplæringsloven. Den nærmere inndelingen i fag og bestemmelser om krav til fellesfag og programfag følger nedenfor. Nedenfor er det også gjort greie for de egne bestemmelsene som gjelder for

- elever som i henhold til § 6-3 i opplæringsloven har rett til opplæring i samisk
- elever som i henhold til § 3-9 i opplæringsloven har rett til opplæring i tegnspråk

Fellesfag

Første og andrespråk – norsk, samisk, finsk og norsk tegnspråk

Opplæringen i førstespråket skal følge læreplanen i fellesfaget norsk hvis ikke annet er bestemt. I forskrift til opplæringsloven er det fastsatt hvem som er unntatt fra *opplæring* i norsk sidemål, og hvem som er fritatt fra *vurdering* i norsk sidemål.

- *Norsk og samisk*

For elever som har rett til opplæring i samisk i henhold til § 6-3 i opplæringsloven, er det utarbeidet egne læreplaner i første- og andrespråk. Læreplanen i samisk andrespråk har dessuten to alternativer; samisk 2 og samisk 3.

- Opplæring i samisk førstespråk skal kombineres med opplæring i norsk etter den egne læreplanen i norsk for elever med samisk som førstespråk. Elever som ønsker det, kan imidlertid få opplæring etter den ordinære læreplanen i norsk, men da med rett til fritak fra opplæring og vurdering i norsk sidemål.
 - Opplæring i samisk andrespråk skal kombineres med opplæring i norsk etter ordinær læreplan i norsk, men med rett til fritak fra opplæring og vurdering i norsk sidemål.
- Se for øvrig eget oppsett for samisk fag- og timefordeling i tabell 5, 9, 11 og 13.

- *Norsk og finsk som andrespråk*

Det er utarbeidet en egen læreplan i finsk som andrespråk. Opplæring i finsk som andrespråk skal kombineres med opplæring i norsk etter ordinær læreplan i norsk, men med rett til fritak fra opplæring og vurdering i norsk sidemål.

- *Norsk tegnspråk og norsk for døve og sterkt tunghørte*

For elever som har rett til opplæring i norsk tegnspråk i henhold til § 3-9 i opplæringsloven, er det utarbeidet egne læreplaner i norsk tegnspråk og norsk for døve og sterkt tunghørte. Normalt skal opplæringen etter læreplanen i norsk tegnspråk kombineres med opplæring etter læreplanen i norsk for døve og sterkt tunghørte, men elever som ønsker det, kan få opplæring etter den ordinære læreplanen i norsk, men med fritak fra opplæring og vurdering i norsk sidemål. Se for øvrig egen fag- og timefordeling for døve og sterkt tunghørte i tabell 5, 9, 11 og 13.

- *Norsk som andrespråk for språklige minoriteter*

Elever med et annet morsmål enn samisk og norsk kan få opplæring etter læreplan i norsk som andrespråk for språklige minoriteter når de ikke har tilstrekkelige kunnskaper til å følge opplæringen etter den ordinære læreplanen i norsk. Når elevene har oppnådd tilstrekkelig kompetanse, skal de få opplæring etter den ordinære læreplanen i norsk.

Engelsk

Opplæringen skal følge læreplanen i fellesfaget engelsk. For elever som har rett til opplæring i/på tegnspråk i henhold til § 3-9 i opplæringsloven, er det utarbeidet en egen læreplan i engelsk.

Fremmedspråk

Opplæringen skal følge læreplanen i fellesfaget fremmedspråk. I grunnskolen innføres de nye reglene for fremmedspråk gradvis fra og med høsten 2006. Se pkt 3 *Overgang fra ungdomstrinnet til videregående opplæring* i rundskriv F-03-06 om overgangsbestemmelser i forbindelse med denne gradvise innføringstakten.

- *Privatistordning*

Det er etablert en privatistordning i en lang rekke språk som det ikke gis opplæring i. Elever, som ønsker det, kan, i stedet for å delta i opplæringen i fremmedspråk, oppfylle kravet om fremmedspråk ved å ta eksamen som privatist i ett av disse språkene.

- *Unntak*

Forskrift til opplæringsloven fastsetter i kapittel 1 hvem som er unntatt fra kravet om fremmedspråk. Dette gjelder elever som får opplæring etter læreplaner i

- samisk som første- eller andrespråk
- finsk som andrespråk
- norsk tegnspråk.

Elever som har opplæring etter én av disse læreplanene, men som likevel ønsker fremmedspråk, må ta dette utenfor timerammen.

- *Med fremmedspråk i grunnskolen*

Elever som har hatt nivå I i et fremmedspråk i grunnskolen og fortsetter med opplæring i det samme språket, skal ha opplæring i læreplanen nivå II. Elever som har hatt nivå I i et fremmedspråk i grunnskolen, men tar til med et nytt fremmedspråk i videregående opplæring, skal i videregående ha opplæring i læreplanens nivå I i det nye fremmedspråket.

- *Uten fremmedspråk i grunnskolen*

Elever som *ikke* er unntatt fra kravet til fremmedspråk, og som *ikke* har hatt opplæring i andre fremmedspråk enn engelsk i grunnskolen, skal begynne med ett fremmedspråk i tillegg til engelsk i videregående opplæring. Disse elevene skal i tillegg til 113 timer i Vg1 og 112 timer i Vg2 ha 140 timer i fremmedspråket i Vg3. Timer til valg av programfag i Vg3 reduseres tilsvarende.

Se for øvrig rundskriv F-03-06 og egne kolonner i tabell 5, 9, 11 og 13.

Matematikk

Opplæringen skal følge læreplanen i fellesfaget matematikk. Denne læreplanen har to alternativer: matematikk P (praktisk rettet) og matematikk T (teoretisk rettet).

- *Overgang mellom matematikk P og matematikk T*

Elever som har hatt opplæring i 140 timer i fellesfaget *matematikk T* i Vg1, kan i samråd med skolen, avslutte med 84 timer i fellesfaget *matematikk P* i Vg2. Avsluttende standpunktvurdering og eksamen i Vg2 skal i dette tilfellet omfatte hele fellesfaget *matematikk P* på 224 timer. Tilsvarende gjelder ved overgang fra fellesfaget *matematikk P* 140 timer i Vg1 til *matematikk T* 84 timer i Vg2. Overgang fra T til P og fra P til T forutsetter at eleven har nødvendig faglig grunnlag for å følge opplæringen i det valgte alternativet i Vg2.

- *Matematikk som fellesfag og programfag*

Elever som velger minst 140 timer *programfag* i matematikk i Vg2, skal få redusert timekravet i *fellesfaget* i Vg1+Vg2 fra 224 timer til 140 timer. Disse elevene skal i stedet ha minst 84 timer i

et annet fag fra programområdet for realfag. Faget kan enten være et spesielt programfag på 84 timer utarbeidet for dette formålet i matematikk, geofag, teknologi og forskningslære eller et ordinært programfag innen realfag på 140 timer, se tabell 6 i programområde for realfag med tilhørende kommentarer. Elever som ikke tar programfag matematikk i Vg2, må ta hele fellesfaget i matematikk (140 timer + 84 timer) i løpet av Vg1 og Vg2. Dette gjelder selv om de skulle ønske å ta programfag matematikk først i Vg3, eller ta matematikk programfag som privatist seinere.

Naturfag - samfunnsfag - geografi - religion og etikk - historie - kroppsøving
Opplæringen i disse fellesfagene skal følge de fastsatte læreplanene.

Andre bestemmelser

Tilrettelagt treårig løp for elever fra språklige minoriteter

Elever fra språklige minoriteter kan få anledning til å bruke inntil 280 timer til styrking av den ordinære opplæringen i norsk og engelsk. Disse timene kommer i stedet for 280 timer som i den ordinære fag- og timefordelingen skal brukes til valg av programfag i de studieforbereende utdanningsprogrammene. Timetallet til styrket opplæring i norsk og engelsk kan fordeles over tre år.

Vilkåret for at en elev kan gis anledning til en slik omdisponering av timer fra timer til valg av programfag, er at eleven ved inntaket fylte de generelle vilkårene for inntak til videregående opplæring i forskrift til opplæringsloven § 3-1, og at vedkommende i tillegg har

- mangelfull norsk grunnskoleopplæring på grunn av bare få års opphold i landet før inntak til videregående opplæring
- en språk- og kulturbakgrunn som er fjern fra den norske og som medfører behov for særlig tilrettelegging ut fra dette
- realistisk forutsetning for å kunne ta videregående opplæring og oppnå studiekompetanse på tre år ut fra denne tilretteleggingen

Den styrkede opplæringen i norsk og engelsk skal ikke vurderes med egen karakter. Regler for føring av kompetansebevis og vitnemål vil bli fastsatt senere.

I tillegg kan disse elevene, dersom det er aktuelt,

- nytte den privatistordningen som er gjort greie for ovenfor for fellesfaget fremmedspråk
- få opplæring i norsk etter læreplanen i norsk som andrespråk for språklige minoriteter

Godkjenning av opplæring i utlandet tilsvarende Vg1 og/eller Vg2 i Norge

Ett eller to års opplæring i utlandet kan godkjennes som likeverdig med Vg1 eller Vg2 i studieforbereende utdanningsprogram. Forutsetningen for dette er

- at eleven kan vise formell dokumentasjon på å ha fulgt alle fag i ett fullt eller to fulle skoleår i utlandet og at vedkommende ville ha blitt tatt inn eller flyttet opp til neste trinn i vedkommende lands skolesystem
- at eleven kan vise formell dokumentasjon på at opplæringen i utlandet er gjennomført på et fagnivå tilsvarende Vg1 og/eller Vg2. Eleven må dessuten ved tilbakekomst til Norge ha det nødvendige faglige grunnlaget for å følge opplæringen på det årstrinnet vedkommende vender tilbake til
- at innholdet i opplæringen har hovedvekt på allmenne fag (general studies) for å kunne godkjennes som likeverdig med Vg1 i ett av de studieforbereende utdanningsprogrammene
- at innholdet i opplæringen har hovedvekt på allmenne fag for å kunne godkjennes som likeverdig med Vg2 i utdanningsprogrammet for studiespesialisering. I tillegg må opplæringen inneholde minst to fag som eleven kan bygge videre på i Vg3 slik at han/hun kan tilfredsstille kravet til programfag i det valgte programområdet

- at innholdet i opplæringen har en kombinasjon av allmenne fag og henholdsvis idrettsfag, musikk, dans eller drama for å kunne godkjennes som likeverdig med Vg2 innen programområdene for idrettsfag, musikk, dans eller drama

Ett års opplæring i utlandet gir ikke fritak for mer enn ett års opplæring i Kunnskapsløftet. Eleven må følge opplæringen i alle fag på neste årstrinn ved tilbakekomst til Norge.

Det gis ikke godkjenning for opplæring i utlandet tilsvarende Vg3 i Norge. Elev som ønsker å ta opplæring tilsvarende Vg3 i utlandet, må få eventuell dokumentasjon på fullført og bestått opplæring derfra.

En elev som får godkjent ett eller to års opplæring i utlandet, behøver ikke ta norske fag som vedkommende skulle hatt i henhold til Læreplanverket for Kunnskapsløftet som heltidselev, selv om innholdet i disse fagene ikke inngår i fagkretsen i utlandet. Eleven må imidlertid dokumentere bestått likeverdig eller mer omfattende opplæring i de fagene som inngår i minimumskravene til generell studiekompetanse. Dersom ikke dette siste kravet oppfylles, må disse fagene tas som elev eller privatist i Norge for at vitnemål kan utstedes.

Hvem som godkjenner ett eller to års opplæring i utlandet, er fastsatt i kap. 1 i forskriften til opplæringsloven.

En elev som ikke tilfredsstillter kravene til godkjenning av ett helt år i utlandet, kan etter hjemkomsten i stedet få fritak for enkeltfag etter bestemmelsene i kap. 1 i forskriften til opplæringsloven dersom eleven kan dokumentere bestått likeverdig eller mer omfattende opplæring i faget/fagene.

3.3.2 Utdanningsprogram for studiespesialisering

Elever som blir tatt inn til Vg1 i utdanningsprogram for studiespesialisering, kan ordinært ha to forskjellige timeomfang i Vg1:

- 842 timer. Fagene samfunnsfag og geografi er lagt til Vg1 (se kolonne 1 i tabell 5).
- 982 timer, hvorav 140 timer i formgivingsfag og 140 timer til valg av programfag fra studieforberedende utdanningsprogram. Fagene samfunnsfag og geografi er lagt til Vg2 (se kolonne 2 i tabell 5).

Elevene har, etter fullført Vg1, rett til inntak til ett av programområdene i Vg2 uavhengig av hvilke av de nevnte timeomfang de har hatt i Vg1. Kravet til timetall og sammensetning av fag over tre år er tilpasset den fag- og timefordelingen elevene har hatt i Vg1.

Utdanningsprogram for studiespesialisering er inndelt i fire programområder i Vg2 og Vg3,

- programområde for realfag
- programområde for språkfag
- programområde for samfunnsfag og økonomi
- programområde for formgivingsfag.

3.3.2.1 Programområdene for realfag, språkfag og samfunnsfag og økonomi

Elevene skal ordinært ha totalt 2 523 timer over tre år. Det framgår av fag- og timefordelingen i tabell 5 hvordan disse timene skal fordeles. Det er en forutsetning at opplæringen på hvert årstrinn organiseres i fellesfag og programfag slik som fastsatt i tabell 5 og i den enkelte læreplan. Fagene

kan ikke deles opp i enheter av annet omfang enn det som er beskrevet i læreplanene som fellesfag og programfagenheter.

I tabell 5 er det, i tillegg til de kolonnene som viser ordinær fag- og timefordeling (kolonne 1, 5, 9 og 14), egne kolonner for elever som

- har formgiving i Vg1, og er tatt inn til programområde for realfag, språkfag eller samfunnsfag og økonomi i Vg2 og Vg3 (kolonne 2, 6, 11 og 16)
- ikke har hatt fremmedspråk i grunnskolen (kolonne 10 og 15)
- har samisk som første eller andrespråk (kolonne 3, 7, 12 og 17)
- har norsk tegnspråk og norsk for døve og sterkt tunghørte (kolonne 4, 8, 13 og 18)

Tabell 5: Fag- og timefordeling i utd.program for studiespesialisering: programomr. for realfag, språkfag og samfunnsfag og økonomi

Kolonne nr.: →	Omfang i timer																	
	Vg1				Vg2				Vg3				Totalt over 3 år					
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
	Ordinær	Med formgiv. Vg1	Samisk	Døve/tunghørt	Ordinær	Med formgiv. Vg1	Samisk	Døve/tunghørt	Ordinær	Uten fr.språk gr.skole	Med formgiv. Vg1	Samisk	Døve/tunghørt	Ordinær	Uten fr.språk gr.skole	Med formgiv. Vg1	Samisk	Døve/tunghørt
Religion og etikk									84	84	84	84	84	84	84	84	84	84
Norsk	113	113			112	112			168	168	168			393	393	393		
Førstespråk samisk/norsk 1			103				103					103					309	
Andrespråk norsk/samisk/finsk 1			103				103					103					309	
Norsk for døve/sterkt tunghørte 1				113				112					168					393
Norsk tegnspråk 1				75				75					75					225
Matematikk 1	140	140	140	140	84	84	84	84						224	224	224	224	224
Naturfag	140	140	140	140										140	140	140	140	140
Engelsk	140	140	140	140										140	140	140	140	140
Fremmedspråk 1	113	113			112	112				140				225	365	225		
Samfunnsfag	84		84	84		84								84	84	84	84	84
Geografi	56		56	56		56								56	56	56	56	56
Historie					56	56	56	56	113	113	113	113	113	169	169	169	169	169
Kroppsøving	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	168	168	168	168	168
Sum fellesfag	842	702	822	804	420	560	402	383	421	561	421	459	496	1683	1823	1683	1683	1683
Programfag fra eget programområde					280	280	280	280	280	280	280	280	280	560	560	560	560	560
Felles programfag fra Vg1 formgivingsfag		140														140		
Programfag fra studieforbered. utdanningsprogram		140			140		140	140	140		140	140	140	280	140	280	280	280
Totalt omfang	842	982	822	804	840	840	822	803	841	841	841	879	916	2523	2523	2663	2523	2523

1 Se den nærmere beskrivelsen av disse fagene under pkt 3.3.1 i teksten

Krav til fagsammensetning

Fellesfag

Elevene i programområdene for realfag, språkfag og samfunnsfag og økonomi skal på hvert årstrinn ha opplæring i de fagene som er satt opp i fag- og timefordelingen i tabell 5 under fellesfag, dvs. ordinært totalt 1683 timer over tre år. I det ordinære løpet innenfor dette programområdet er samfunnsfag og geografi lagt til Vg1.

Programfag

Elevene i programområdene for realfag, språkfag og samfunnsfag og økonomi skal ordinært i løpet av tre år ha 840 timer programfag.

- *Programfag fra eget programområde*
Minst 560 av de 840 timene ovenfor skal nyttes til programfag fra eget programområde. Elevene skal ha *to* ulike programfag á 280 timer, der hvert programfag omfatter *to* programfagenheter á 140 timer. Noen spesielle regler for matematikk og fremmedspråk er beskrevet nedenfor. Hvilke programfag som inngår i hvert av programområdene, går fram av tabellene 6, 7 og 8.
- *Programfag fra studieforberevende utdanningsprogram*
Minst 280 av de 840 timene ovenfor skal nyttes til programfag som finnes enten i eget programområde eller i noen av de andre programområdene innen de tre studieforberevende utdanningsprogrammene, dvs. utdanningsprogrammene for studiespesialisering, idrettsfag eller musikk, dans og drama. Elevene skal minst ha *to* programfagenheter á 140 timer.

Tilpassede ordninger

- *Uten fremmedspråk i grunnskolen*
Elever som ikke har hatt fremmedspråk i grunnskolen, skal bruke 140 timer til fellesfaget fremmedspråk i Vg3. Av denne grunn får disse elevene innenfor den samlede timerammen i Vg3 ikke plass til 140 timer til valg av programfag. Til sammen skal disse elevene ha 1 823 timer fellesfag, 560 timer programfag fra eget programområde og 140 timer til valg av programfag fra studieforberevende utdanningsprogram, totalt 2 523 timer over tre år. Se tabell 5 (kolonne 15).
- *Med 982 timer og formgivingsfag i Vg1*
Elever som har hatt 982 timer og formgivingsfag i Vg1, skal ha samfunnsfag og geografi i Vg2. Disse timene kommer i stedet for 140 timer som i den ordinære fag- og timefordelingen skal brukes til valg av programfag. Til sammen skal disse elevene ha 1 683 timer fellesfag, 560 timer programfag fra eget programområde, 140 timer felles programfag og 280 timer til valg av programfag fra studieforberevende utdanningsprogram, totalt 2 663 timer, jf. tabell 5 (kolonne 16). Elever som ikke har hatt fremmedspråk i grunnskolen, skal bruke 140 timer til fellesfaget fremmedspråk i Vg3. Av denne grunn får disse elevene innenfor den samlede timerammen i Vg3 ikke plass til 140 timer til valg av programfag.

Programfag som inngår i det enkelte programområde

Programfag i programområde for realfag

Tabell 6 viser hvilke programfag som inngår i programområde for realfag. Hvert programfag består av to eller flere programfagenheter.

Tabell 6: Programfag i programområde for realfag

Programfag	Programfagenheter	Timer
Matematikk		
	Matematikk X (endelig navn ikke fastsatt)	84
	Matematikk R1	140
	Matematikk R2 (bygger på matematikk R1)	140
	Matematikk S1	140
	Matematikk S2 (bygger på matematikk S1)	140
Kjemi		
	Kjemi 1	140
	Kjemi 2 (bygger på kjemi 1)	140
Fysikk		
	Fysikk 1	140
	Fysikk 2 (bygger på fysikk 1)	140
Biologi		
	Biologi 1	140
	Biologi 2	140
Informasjonsteknologi		
	Informasjonsteknologi 1	140
	Informasjonsteknologi 2	140
Geofag		
	Geofag X (endelig navn ikke fastsatt)	84
	Geofag 1	140
	Geofag 2	140
Teknologi og forskningslære		
	Teknologi og forskningslære X (endelig navn ikke fastsatt)	84
	Teknologi og forskningslære 1	140
	Teknologi og forskningslære 2	140

Matematikk S (for samfunnsfag) og R (for realfag)

Det er ikke anledning til å kombinere programfag matematikk S1 med programfag matematikk R2 eller matematikk R1 med matematikk S2. Det er heller ikke anledning til å føre både matematikk S og matematikk R på samme vitnemål eller kompetansebevis.

Matematikk som fellesfag og programfag

Se det som står under pkt 3.2.1 om reduksjon i *fellesfaget* matematikk fra 224 timer til 140 timer for elever som velger minst 140 timer i *programfaget* matematikk i Vg2. Disse elevene må i stedet i Vg2 ta minst 84 timer i et annet programfag fra programområde for realfag. Dette kan enten være et av de spesielle programfagenhetene på 84 timer (fagnavn merket X i tabell 6) utarbeidet for dette formålet i matematikk, geofag eller teknologi og forskningslære eller et ordinært programfag innen realfag på 140 timer. Geofag X og teknologi og forskningslære X vil inneholde noen av de samme kompetansemålene som de respektive ordinære programfagenhetene på 140 timer har. Det vil derfor ikke være anledning til føre X-varianten i disse to fagene på samme vitnemål eller kompetansebevis som de ordinære 140 timers programfagenhetene. Matematikk X er en selvstendig programfagenhet og inneholder ikke kompetansemål fra de ordinære programfagenhetene i matematikk. X-varianten kan derfor stå på samme vitnemål og kompetansebevis som ordinære programfag i matematikk.

Eksempler på godkjente fagsammensetninger knyttet til matematikk fellesfag med 140 timer:

- Programfagene matematikk og kjemi, hver på 140 + 140 timer, og geofag X 84 timer.
- Programfagene matematikk og geofag, hver på 140 + 140 timer og programfaget teknologi og forskningslære på 140 timer.
- Programfagene matematikk og fysikk, hver på 140 + 140 timer, og kjemi 140 timer.

Elever fra andre programområder enn realfag, eventuelt andre utdanningsprogram, som velger *programfaget* matematikk ved inntak til Vg2 og som derved får redusert timetall i *fellesfaget* matematikk til 140 timer, skal i stedet ha en annen programfagenhet på minimum 84 timer fra programområde for realfag (matematikk X, geofag X eller teknologi og forskningslære X). De kan alternativt velge en programfagenhet på 140 timer fra programområde for realfag. Disse timene kommer i tillegg til de timene de ellers kan ta fra andre programområder innen de studieforberevende utdanningsprogrammene.

Programfag i programområde for språkfag

Tabell 7 viser hvilke programfag som inngår i programområde for språkfag. Hvert programfag består av flere programfagenheter.

Tabell 7: Programfag i programområde for språkfag

Programfag	Programfagenheter	Timer
Engelsk		
	Internasjonal engelsk	140
	Samfunnsfaglig engelsk (bygger på internasjonal engelsk)	140
	Engelskspråklig litteratur og kultur (bygger på internasjonal engelsk)	140
Fremmedspråk		
	Fremmedspråk I	140
	Fremmedspråk II (bygger på fremmedspråk I)	140
	Fremmedspråk III (bygger på fremmedspråk II)	140

Antikkens språk og kultur		
	Antikkens kultur	140
	Latin 1	140
	Latin 2 (bygger på latin 1)	140
	Gresk 1	140
	Gresk 2 (bygger på gresk 1)	140
Kommunikasjon og kultur		
	Kommunikasjon og kultur 1	140
	Kommunikasjon og kultur 2 (bygger på kommunikasjon og kultur 1)	140
	Kommunikasjon og kultur 3 (bygger på kommunikasjon og kultur 1)	140

Programfag i flere fremmedspråk

To ulike fremmedspråk regnes som to ulike programfag.

Programfag og fellesfag i fremmedspråk

Elever som i tillegg til fellesfaget fremmedspråk II tar 140 timer fremmedspråk III som programfag innen det samme språket, får godkjent de 140 timene på nivå III som ett av de to programfagene innen eget programfagområde. I tillegg til programfaget fremmedspråk III og det andre programfaget på 280 timer, må disse elevene også ta en programfagenhet innen programområde for språkfag med omfang 140 timer. Til sammen blir dette 560 timer over tre år innen eget programområde.

Eksempel på godkjente fagsammensetninger er:

- Programfag fransk III med 140 timer som påbygging på *fellesfaget* fransk II pluss programfag engelsk med 140+140 timer pluss kommunikasjon og kultur 1 med 140 timer.
- Programfag fransk III med 140 timer som påbygging på *fellesfaget* fransk II pluss kommunikasjon og kultur 1, 2 og 3 med 140+140+140 timer.

Programfag i programområde for samfunnsfag og økonomi

Tabell 8 viser hvilke programfag som inngår i programområde for samfunnsfag og økonomi. Hvert programfag består av to eller flere programfagenheter.

Tabell 8: Programfag i programområde for samfunnsfag og økonomi

Programfag	Programfagenheter	Timer
Historie og filosofi		
	Historie og filosofi 1	140
	Historie og filosofi 2 (bygger på historie og filosofi 1)	140

Næringslivsøkonomi		
	Næringslivsøkonomi 1	140
	Næringslivsøkonomi 2 (bygger på næringslivsøkonomi 1)	140
	Næringslivsøkonomi 3 (bygger på næringslivsøkonomi 1)	140
Samfunnsøkonomi		
	Samfunnsøkonomi 1	140
	Samfunnsøkonomi 2 (bygger på samfunnsøkonomi 1)	140
Markedsføring, strategi og ledelse		
	Markedsføring og ledelse 1	140
	Markedsføring og ledelse 2 (bygger på markedsføring og ledelse 1)	140
Politikk, individ og samfunn		
	Sosialkunnskap	140
	Samfunnsgeografi	140
	Sosiologi og sosialantropologi	140
	Politikk og menneskerettigheter	140
Rettslære		
	Rettslære 1	140
	Rettslære 2	140
Medie- og informasjonskunnskap		
	Medie- og informasjonskunnskap 1	140
	Medie- og informasjonskunnskap 2 (bygger på medie- og informasjonskunnskap 1)	140

Matematikk som fellesfag og programfag til valg

Se det som står om matematikk under pkt 3.2.1 om reduksjon i *fellesfaget* matematikk fra 224 timer til 140 timer for elever som velger minst 140 timer i *programfaget* matematikk. Disse elevene må i stedet ta 84 timer i et annet programfag fra programområde for realfag. Dette kan enten være ett av de spesielle programfagenhetene på 84 timer utarbeidet for dette formålet i matematikk, geofag eller teknologi og forskningslære (se fagnavnene med X i tabell 6) eller en programfagenhet på 140 timer fra programområde for realfag. Disse timene kommer i tillegg til de timene de ellers kan velge fra andre programområder innen de studieforbereende utdanningsprogrammene.

Eksempel på godkjente fagsammensettinger knyttet til matematikk fellesfag med 140 timer:

- Programfagene næringslivsøkonomi og samfunnsøkonomi, hver på 140 + 140 timer, matematikk S1 140 timer, geofag X 84 timer og internasjonal engelsk 140 timer.
- Programfagene næringslivsøkonomi og samfunnsøkonomi, hver på 140 + 140 timer, matematikk S1 og S2 på 140 + 140 timer og informasjonsteknologi 1 på 140 timer.

3.3.2.2 Programområdet for formgivingsfag

Elevene skal ordinært ha totalt 2 943 timer over tre år. Det framgår av fag- og timefordelingen i tabell 9 hvordan disse timene skal fordeles. Det er en forutsetning at opplæringen på hvert årstrinn organiseres i fellesfag og programfag slik som fastsatt i tabell 9 og i den enkelte læreplan. Fagene kan ikke deles opp i enheter av annet omfang enn det som er beskrevet i læreplanene som fellesfag og programfagenheter.

I tabell 9 er det, i tillegg til de kolonnene som viser ordinær fag- og timefordeling (kolonne 1, 5, 9 og 14), egne kolonner for elever som

- har 842 timer inklusive samfunnsfag og geografi, men ikke formgivingsfag i Vg1, og er tatt inn til programområde for formgivingsfag i Vg2 og Vg3 (kolonne 2, 6, 10 og 15)
- ikke har hatt fremmedspråk i grunnskolen (kolonne 11 og 16)
- har samisk som første eller andrespråk (kolonne 3, 7, 12 og 17)
- har norsk tegnspråk og norsk for døve og sterkt tunghørte (kolonne 4, 8, 13 og 18)

Tabell 9: Fag- og timefordeling i utdanningsprogram for studiespesialisering: programområde for formgivingsfag

Kolonne nr.: →	Omfang i timer																	
	Vg1				Vg2				Vg3					Totalt over 3 år				
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
	Ordinær	Uten formgiv. Vg1	Samisk	Døve/ tunghørt	Ordinær	Uten formgiv. Vg1	Samisk	Døve/ tunghørt	Ordinær	Uten formgiv. Vg1	Uten fr.språk gr.skole	Samisk	Døve/ tunghørt	Ordinær	Uten formgiv. Vg1	Uten fr.språk gr.skole	Samisk	Døve/ tunghørt
Religion og etikk									84	84	84	84	84	84	84	84	84	84
Norsk	113	113			112	112			168	168	168			393	393	393		
Førstespråk samisk/norsk 1			103				103					103					309	
Andrespråk norsk/samisk/finsk 1			103				103					103					309	
Norsk for døve og sterkt tunghørte 1				113				112					168					393
Norsk tegnspråk 1				75				75					75					225
Matematikk 1	140	140	140	140	84	84	84	84						224	224	224	224	224
Naturfag	140	140	140	140										140	140	140	140	140
Engelsk	140	140	140	140										140	140	140	140	140
Fremmedspråk 1	113	113			112	112					140			225	225	365		
Samfunnsfag		84			84		84	84						84	84	84	84	84
Geografi		56			56		56	56						56	56	56	56	56
Historie					56	56	56	56	113	113	113	113	113	169	169	169	169	169
Kroppsøving	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	168	168	168	168	168
Sum fellesfag	702	842	682	664	560	420	542	523	421	421	561	459	496	1683	1683	1823	1683	1683
Felles programfag fra eget programområde	140		140	140	280	420	280	280	420	420	420	420	420	840	840	840	840	840
Programfag fra studiefor-br. utdanningsprogram	140		140	140	140	140	140	140	140	140		140	140	420	280	280	420	420
Totalt omfang	982	842	962	944	980	980	962	943	981	981	981	1019	1056	2943	2803	2943	2943	2943

1 Se den nærmere beskrivelsen av disse fagene under pkt 3.3.1 i teksten

Krav til fagsammensetning

Fellesfag

Elevene i programområde for formgivingsfag skal på hvert årstrinn ha opplæring i de fagene som er satt opp i fag- og timefordelingen i tabell 9 under fellesfag, dvs. ordinært totalt 1 683 timer over tre år. I det ordinære løpet innen dette programområdet er samfunnsfag og geografi lagt til Vg2

Programfag

Elevene i programområde for formgivingsfag skal i løpet av tre år ha 1 260 timer til programfag.

- *Felles programfag fra eget programområde*
840 av de 1 260 timene skal nyttes til felles programfag fra eget programområde. De felles programfagene går fram av tabell 10.
- *Programfag fra studieforberedende utdanningsprogram*
420 av de 1 260 timene ovenfor skal nyttes til programfag som finnes enten i eget programområde (jf. tabell 10) eller i noen av de andre programområdene innen de tre studieforberedende utdanningsprogrammene, dvs. utdanningsprogrammene for studiespesialisering, idrettsfag eller musikk, dans og drama. Elevene skal ha *tre* programfagenheter á 140 timer.

Tilpassede ordninger

- *Uten fremmedspråk i grunnskolen*
Elever som ikke har hatt fremmedspråk i grunnskolen skal, bruke 140 timer til fellesfaget fremmedspråk i Vg3. Av denne grunn får disse elevene innenfor den samlede timerammen i Vg3 ikke plass til 140 timer til valg av programfag. Til sammen skal disse elevene ha 1 823 timer fellesfag, 840 timer felles programfag og 280 timer til valg av programfag fra studieforberedende utdanningsprogram, totalt 2 943 timer over tre år. Se tabell 9 (kolonne 16).
- *Uten formgivningsfag i Vg1*
For elever som har hatt 842 og ikke 982 timer i Vg1 i utdanningsprogram for studiespesialisering, er kravet til totalt timetall over tre år 2 803. (tabell 9, kolonne 15). Disse elevene har hatt samfunnsfag og geografi i Vg1, og skal derfor i stedet ha 140 timer ekstra med felles programfag i Vg2 (tabell 9, kolonne 6). Til sammen skal disse elevene ha 1 683 timer fellesfag, 840 timer felles programfag og 280 timer til valg av programfag fra studieforberedende utdanningsprogram, se tabell 9 (kolonne 15). Elever som ikke har hatt fremmedspråk i grunnskolen, skal bruke 140 timer til fellesfaget fremmedspråk i Vg3. Av denne grunn får disse elevene innenfor den samlede timerammen i Vg3 ikke plass til 140 timer til valg av programfag.

Programfag som inngår i programområde for formgivingsfag

Tabell 10 viser hvilke programfag som inngår i programområde for formgivingsfag. Hvert programfag består av flere programfagenheter.

Tabell 10: Programfag i programområde for formgivingsfag

Programfag	Programfagenheter	Timer
Felles programfag i formgivingsfag		
Visuelle kunstoffag		
	Visuelle kunstoffag 1	140
	Visuelle kunstoffag 2 (bygger på visuelle kunstoffag 1)	140
	Visuelle kunstoffag 3 (bygger på visuelle kunstoffag 2)	140
Design og arkitektur		
	Design og arkitektur 1	140
	Design og arkitektur 2 (bygger på design og arkitektur 1)	140
	Design og arkitektur 3, (bygger på design og arkitektur 2)	140
Valgfrie programfag spesielt utarbeidet i formgivingsfag		
	Visuell kultur og samfunn	140
	Scenografi og kostyme	140
	Trykk og foto	140
	Samisk visuell kultur	140

3.3.3 Utdanningsprogram for idrettsfag

Utdanningsprogram for idrettsfag er ikke inndelt i flere programområder. Elevene skal totalt ha 2 943 timer over tre år. Det fremgår av fag- og timefordelingen i tabell 11 hvordan disse timene skal fordeles. Det er en forutsetning at opplæringen på hvert årstrinn organiseres i fellesfag og programfag slik som fastsatt i tabell 11 og i den enkelte læreplan. Fagene kan ikke deles opp i enheter av annet omfang enn det som er beskrevet i læreplanene som fellesfag og programfagenheter.

I tabell 11 er det, i tillegg til de kolonnene som viser ordinær fag- og timefordeling (kolonne 1, 4, 7 og 11), egne kolonner for elever som

- ikke har hatt fremmedspråk i grunnskolen (kolonne 8 og 12)
- har samisk som første eller andrespråk (kolonne 2, 5, 9 og 13)
- har norsk tegnspråk og norsk for døve og sterkt tunghørte (kolonne 3, 6, 10 og 14)

Tabell 11: Fag- og timefordeling i utdanningsprogram for idrettsfag

Kolonne nr.: →	Omfang i timer													
	Vg1			Vg2			Vg3				Totalt over 3 år			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
	Ordinær	Samisk	Døve/ tunghørt	Ordinær	Samisk	Døve/ tunghørt	Ordinær	Uten fr.språk gr.skole	Samisk	Døve/ tunghørt	Ordinær	Uten fr.språk gr.skole	Samisk	Døve/ tunghørt
Religion og etikk							84	84	84	84	84	84	84	84
Norsk	113			112			168	168			393	393		
Førstespråk samisk/norsk 1		103			103				103				309	
Andrespråk norsk/samisk/finsk 1		103			103				103				309	
Norsk for døve og sterkt tunghørte 1			113			112				168				393
Norsk tegnspråk 1			75			75				75				225
Matematikk 1	140	140	140	84	84	84					224	224	224	224
Naturfag	140	140	140								140	140	140	140
Engelsk	140	140	140								140	140	140	140
Fremmedspråk 1	113			112				140			225	365		
Samfunnsfag				84	84	84					84	84	84	84
Geografi				56	56	56					56	56	56	56
Historie				56	56	56	113	113	113	113	169	169	169	169
Sum fellesfag	646	626	608	504	486	467	365	505	403	440	1515	1655	1515	1515
Felles programfag fra eget utdanningsprogram	196	196	196	336	336	336	476	476	476	476	1008	1008	1008	1008
Programfag fra studieforbereende utdanningsprogram	140	140	140	140	140	140	140		140	140	420	280	420	420
Totalt omfang	982	962	944	980	962	943	981	981	1019	1056	2943	2943	2943	2943

1 Se den nærmere beskrivelsen av disse fagene under pkt 3.3.1 i teksten

Krav til fagsammensetning

Fellesfag

Elevene i utdanningsprogram for idrettsfag skal på hvert årstrinn ha opplæring i de fagene som er satt opp i fag- og timefordelingen i tabell 11 under fellesfag, dvs. ordinært totalt 1 515 timer over tre år.

Programfag

Elevene i utdanningsprogram for idrettsfag skal ordinært i løpet av tre år ha 1 428 timer programfag.

- *Felles programfag fra eget utdanningsprogram*
1 008 av de 1 428 timene ovenfor skal nyttes til felles programfag fra eget utdanningsprogram. De felles programfagene går fram av tabell 12.
- *Programfag fra studieforberevende utdanningsprogram (programfag til valg)*
420 av de 1 428 timene ovenfor skal nyttes til programfag som finnes enten i eget utdanningsprogram (jf. tabell 12) eller i noen av programområdene innen de to andre studieforberevende utdanningsprogrammene. Elevene skal ha *tre* programfagenheter á 140 timer.

Tilpasset ordning

- *Uten fremmedspråk i grunnskolen*
Elever som ikke har hatt fremmedspråk i grunnskolen, skal bruke 140 timer til fellesfaget fremmedspråk i Vg3. Av denne grunn får disse elevene innenfor den samlede timerammen i Vg3 ikke plass til 140 timer til valg av programfag. Til sammen skal disse elevene ha 1 655 timer fellesfag, 1008 timer felles programfag og 280 timer til valg av programfag fra studieforberevende utdanningsprogram, totalt 2 943 timer over tre år. Se tabell 11 (kolonne 12).

Oversikt over programfag i utdanningsprogram for idrettsfag

Tabell 12 viser hvilke programfag som inngår i utdanningsprogram for idrettsfag. De fleste programfag består av to eller flere programfagenheter.

Tabell 12: Programfag i utdanningsprogram for idrettsfag

Programfag	Programfagenheter	Timer
Felles programfag i idrettsfag		
Aktivitetslære		
	Aktivitetslære 1	140
	Aktivitetslære 2 (bygger på aktivitetslære 1)	140
	Aktivitetslære 3 (bygger på aktivitetslære 2)	140

Treningslære		
	Treningslære 1	140
	Treningslære 2 (bygger på treningslære 1)	140
Idrett og samfunn		
	Idrett og samfunn	140
Treningsledelse		
	Treningsledelse 1	56
	Treningsledelse 2 (bygger på treningsledelse 1)	56
	Treningsledelse 3 (bygger på treningsledelse 2)	56
Valgfrie programfag spesielt utarbeidet for idrettsfag		
Toppidrett		
	Toppidrett 1	140
	Toppidrett 2 (bygger på toppidrett 1)	140
	Toppidrett 3 (bygger på toppidrett 2)	140
Breddeidrett		
	Breddeidrett 1	140
	Breddeidrett 2 (bygger på breddeidrett 1)	140
	Breddeidrett 3 (bygger på breddeidrett 2)	140
Friluftsliv		
	Friluftsliv 1	140
	Friluftsliv 2 (bygger på friluftsliv 1)	140
Lederutvikling		
	Lederutvikling 1	140
	Lederutvikling 2 (bygger på lederutvikling 1)	140

3.3.4 Utdanningsprogram for musikk, dans og drama

Utdanningsprogram for musikk, dans og drama har ett felles Vg1 og er inndelt i tre programområder i Vg2 og Vg3

- programområde for musikk
- programområde for dans
- programområde for drama

Elevene har etter fullført Vg1 rett til inntak til ett av programområdene i Vg2 uavhengig av hvilke programfag som er valgt innenfor de 196 timene til valg elevene har i Vg1. Kravet til timetall og sammensetning av fag over tre år er tilpasset dette.

Elevene skal totalt ha 2 943 timer over tre år. Det fremgår av fag- og timefordelingen i tabell 13 hvordan disse timene skal fordeles. Det er en forutsetning at opplæringen på hvert årstrinn organiseres i fellesfag og programfag slik som fastsatt i tabell 13 og i den enkelte læreplan. Fagene kan ikke deles opp i enheter av annet omfang enn det som er beskrevet i læreplanene som fellesfag og programfagenheter.

I tabell 13 er det, i tillegg til de kolonner som viser ordinær fag- og timefordeling (kolonne 1, 4, 7 og 11), egne kolonner for elever som

- ikke har hatt fremmedspråk i grunnskolen (kolonne 8 og 12)
- har samisk som første eller andrespråk (kolonne 2, 5, 9 og 13)
- har norsk tegnspråk og norsk for døve og sterkt tunghørte (kolonne 3, 6, 10 og 14)

Tabell 13: Fag- og timefordeling i utdanningsprogram for musikk, dans og drama

Kolonne nr.: →	Omfang i timer													
	Vg1			Vg2			Vg3				Totalt over 3 år			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
	Ordinær	Samisk	Døve/ tunghørt	Ordinær	Samisk	Døve/ tunghørt	Ordinær	Uten fr.språk gr.skole	Samisk	Døve/ tunghørt	Ordinær	Uten fr.språk gr.skole	Samisk	Døve/ tunghørt
Religion og etikk							84	84	84	84	84	84	84	84
Norsk	113			112			168	168			393	393		
Førstespråk samisk/norsk 1		103			103				103				309	
Andrespråk norsk/samisk/finsk 1		103			103				103				309	
Norsk for døve og sterkt tunghørte 1			113			112				168				393
Norsk tegnspråk 1			75			75				75				225
Matematikk 1	140	140	140	84	84	84					224	224	224	224
Naturfag	140	140	140								140	140	140	140
Engelsk	140	140	140								140	140	140	140
Fremmedspråk 1	113			112				140			225	365		
Samfunnsfag				84	84	84					84	84	84	84
Geografi				56	56	56					56	56	56	56
Historie				56	56	56	113	113	113	113	169	169	169	169
Sum fellesfag	646	626	608	504	486	467	365	505	403	440	1515	1655	1515	1515
Felles programfag fra eget program- område	140	140	140	336	336	336	476	476	476	476	952	952	952	952
Programfag fra studieforbere- dende utdanningsprogram	196	196	196	140	140	140	140		140	140	476	336	476	476
Totalt omfang	982	962	944	980	962	943	981	981	1019	1056	2943	2943	2943	2943

1 Se den nærmere beskrivelsen av disse fagene under pkt 3.3.1 i teksten

Krav til fagsammensetning

Fellesfag

Elevene i programområdene for musikk, dans og drama skal på hvert årstrinn ha opplæring i de fagene som er satt opp i fag- og timefordelingen i tabell 13 under fellesfag, dvs. ordinært totalt 1 515 timer over tre år.

Programfag

Elevene i programområdene for musikk, dans og drama skal ordinært i løpet av tre år ha opplæring i 1 428 timer programfag.

- *Felles programfag fra eget programområde*
952 av de 1 428 timene skal nyttes til felles programfag fra eget programområde. De felles programfagene for programområde for musikk går fram av tabell 14. De felles programfagene for programområde for dans går fram av tabell 15. De felles programfagene for programområde for drama går fram av tabell 16.
- *Programfag fra studieforbereende utdanningsprogram*
476 av de 1 428 timene skal nyttes til programfag som finnes enten i eget programområde eller i andre programområder innen de tre studieforbereende utdanningsprogrammene, dvs. utdanningsprogrammene for studiespesialisering, idrettsfag og musikk, dans og drama. Elevene må ta *tre* programfagenheter á 140 timer og *én* programfagenhet på minst 56 timer.

Tilpasset ordning

- *Uten fremmedspråk i grunnskolen*
Elever som ikke har hatt fremmedspråk i grunnskolen skal bruke 140 timer til fellesfaget fremmedspråk i Vg3. Av denne grunn får disse elevene innenfor den samlede timerammen i Vg3 ikke plass til 140 timer til valg av programfag. Til sammen skal disse elevene ha 1 655 timer fellesfag, 952 timer felles programfag og 336 timer til valg av programfag fra studieforbereende utdanningsprogram, totalt 2 943 timer over tre år. Se tabell 13 (kolonne 12).

Oversikt over programfag i utdanningsprogram for musikk, dans og drama

Tabell 14 viser hvilke programfag som inngår i programområde for musikk. Hvert programfag består av ett eller to programfagenheter.

Tabell 15 viser hvilke programfag som inngår i programområde for dans. Hvert programfag består av ett, to eller flere programfagenheter.

Tabell 16 viser hvilke programfag som inngår i programområde for drama. Hvert programfag består av ett eller to programfagenheter.

Tabell 14: Programfag i programområde for musikk

Programfag	Programfagenheter	Timer
Felles programfag i musikk		
Musikk, dans og drama		
	Musikk, dans og drama (felles programfag i Vg1)	140
Instrument, kor, samspill		
	Instrument, kor, samspill 1	140
	Instrument, kor, samspill 2 (bygger på Instrument, kor, samspill 1)	140
Musikk i perspektiv		
	Musikk i perspektiv 1	140
	Musikk i perspektiv 2 (bygger på Musikk i perspektiv 1)	140
Instruksjon og ledelse		
	Instruksjon og ledelse	140
Ergonomi og bevegelse		
	Ergonomi og bevegelse 1	56
	Ergonomi og bevegelse 2 (bygger på Ergonomi og bevegelse 1)	56
Valgfrie programfag spesielt utarbeidet for musikk		
	Lytting	56
	Bevegelse	56
	Musikk	140
	Musikk fordypning 1	140
	Musikk fordypning 2 (bygger på Musikk fordypning 1)	140
	Samisk musikk og scene	140

Tabell 15: Programfag i programområde for dans

Programfag	Programfagenheter	Timer
Felles programfag i dans		
Musikk, dans og drama		
	Musikk, dans og drama (felles programfag i Vg1)	140
Scenisk dans		
	Scenisk dans 1	140
	Scenisk dans 2 (bygger på Scenisk dans 1)	140
	Scenisk dans 3 (bygger på Scenisk dans 2)	140
Dans i perspektiv		
	Dans i perspektiv 1	140
	Dans i perspektiv 2 (bygger på Dans i perspektiv 1)	140

Grunntrening i dans		
	Grunntrening i dans 1	56
	Grunntrening i dans 2 (bygger på Grunntrening i dans 1)	56
Valgfrie programfag spesielt utarbeidet for dans		
	Bevegelse	56
	Danseteknikker	140
	Scenisk dans fordypning 1	140
	Scenisk dans fordypning 2 (bygger på Scenisk dans fordypning 1)	140

Tabell 16: Programfag i programområde for drama

Programfag	Programfagenheter	Timer
Felles programfag i drama		
Musikk, dans og drama		
	Musikk, dans og drama (felles programfag i Vg1)	140
Teaterproduksjon		
	Teaterproduksjon 1	140
	Teaterproduksjon 2 (bygger på Teaterproduksjon 1)	140
Teater i perspektiv		
	Teater i perspektiv 1	140
	Teater i perspektiv 2 (bygger på Teater i perspektiv 1)	140
Drama og samfunn		
	Drama og samfunn	140
Teater og bevegelse		
	Teater og bevegelse 1	56
	Teater og bevegelse 2 (bygger på Teater og bevegelse 1)	56
Valgfrie programfag spesielt utarbeidet for drama		
	Bevegelse	56
	Teaterensemble	140
	Teaterproduksjon fordypning 1	140
	Teaterproduksjon fordypning 2 (bygger på Teaterproduksjon fordypning 1)	140
	Samisk musikk og scene	140

3.4 Fag- og timefordeling og programfag i de yrkesfaglige utdanningsprogrammene

3.4.1 Felles bestemmelser

Hovedbestemmelsene knyttet til innhold og omfang i de yrkesfaglige utdanningsprogrammene går fram av kapittel 3 i opplæringsloven og kapittel 1 i forskrift til opplæringsloven. Den nærmere inndelingen i fag og bestemmelser om krav

til fellesfag og programfag følger nedenfor. Nedenfor er det også gjort greie for de egne bestemmelsene som gjelder for

- elever som i samsvar med § 6-3 i opplæringslova har rett til opplæring i samisk
- elever som i samsvar med § 3-9 i opplæringslova har rett til opplæring i tegnspråk

Fellesfag

Første- og andrespråk – norsk, samisk, finsk og norsk tegnspråk

Opplæring i førstespråket skal følge læreplanen for fellesfaget norsk om ikke annet er bestemt nedenfor. I forskrift til opplæringsloven kapittel 1 er det fastsett hvem som er unntatt fra *opplæring* i norsk sidemål, og i kapittel 4 er det fastsett hvem som er fritatt fra *vurdering* i norsk sidemål.

- *Norsk og samisk*

For elever som har rett til opplæring i samisk i samsvar med § 6-3 i opplæringsloven, er det utarbeidet egne læreplaner for første- og andrespråk. Læreplanen for samisk andrespråk har dessuten to alternativ: samisk 2 og samisk 3.

- Opplæring i samisk førstespråk skal kombineres med opplæring i norsk etter den egne læreplanen for norsk for elever med samisk som førstespråk. Elever som ønsker det, kan likevel få opplæring etter den ordinære læreplanen for norsk, men da med rett til fritak fra opplæring og vurdering i norsk sidemål.
- Opplæring i samisk andrespråk skal kombineres med opplæring i norsk etter den ordinære læreplanen for norsk, men med rett til fritak fra opplæring og vurdering i norsk sidemål.

Se elles eget oppsett for samisk fag- og timefordeling i tabell 17 (kolonne 2, 5 og 8).

- *Norsk og finsk som andrespråk*

Det er utarbeidet en egen læreplan for finsk som andrespråk. Opplæring i finsk som andrespråk skal kombineres med opplæring i norsk etter den ordinære læreplanen for norsk, men med fritak fra opplæring og vurdering i norsk sidemål.

- *Norsk tegnspråk og norsk for døve og sterkt tunghørte*
For elever som har rett til opplæring i norsk tegnspråk i samsvar med § 3-9 i opplæringsloven, er det utarbeidet egne læreplaner for norsk tegnspråk og norsk for døve og sterkt tunghørte. Normalt skal opplæringen etter læreplanen for norsk tegnspråk kombineres med opplæring etter læreplanen for norsk for døve og sterkt tunghørte, men elever som ønsker det, kan få opplæring etter den ordinære læreplanen for norsk og med fritak fra opplæring og vurdering i norsk sidemål. Se elles egen fag- og timefordeling for døve og sterkt tunghørte i tabell 17 (kolonne 3, 6 og 9).
- *Norsk som andrespråk for språklige minoriteter*
Elever med et annet morsmål enn samisk og norsk kan få opplæring etter læreplanen for norsk som andrespråk for språklige minoriteter når de ikke har tilstrekkelige kunnskaper til å følge opplæringen etter den ordinære læreplanen for norsk. Når elevene har oppnådd tilstrekkelig kompetanse, skal de få opplæring etter den ordinære læreplanen for norsk.

Engelsk

Opplæringen skal følge læreplanen for fellesfaget engelsk om ikke annet er bestemt. For elever som har rett til opplæring i/på norsk tegnspråk i samsvar med § 3-9 i opplæringslova, er det utarbeidet en egen læreplan for engelsk.

Matematikk

Opplæringen skal følge læreplanen for fellesfaget matematikk. Denne læreplanen har to alternativ: matematikk P (praktisk rettet) og matematikk T (teoretisk rettet).

Naturfag, samfunnsfag og kroppsøving

Opplæringen i disse fellesfagene skal følge de fastsatte læreplanene.

Andre bestemmelser

Godkjenning av opplæring tilsvarende Vg1 og/eller Vg2 i utlandet

Det vil senere bli fastsatt bestemmelser om godkjenning av opplæring i utlandet tilsvarende Vg1 og/eller Vg2 i yrkesfaglige utdanningsprogram.

3.4.2 Vg1 og Vg2 i skole

Elevene skal ordinært ha totalt 1 963 timer i løpet av Vg1 og Vg2. Det går fram av fag- og timefordelingen i tabell 17 hvorledes disse timene skal fordeles. Det er en forutsetning at opplæringen i fellesfag og programfag på hvert årstrinn blir gitt slik det er fastsett i tabell 17 og i den enkelte læreplanen. Fagene kan ikke deles opp i enheter av annet omfang enn det som er bestemt i læreplanene i fellesfag og felles programfag.

I tabell 17 er det, i tillegg til de kolonnene som viser ordinær fag- og timefordeling (kolonne 1, 5 og 9), egne kolonner for elever som

- har samisk som første- eller andrespråk (kolonne 3, 7, og 11)
- har norsk tegnspråk og norsk for døve og sterkt tunghørte (kolonne 4, 8 og 12)

- som i samsvar med tilbudsstrukturen fastsatt i vedlegg 2 kan tas inn til Vg2 på grunnlag av Vg1 i utdanningsprogrammet for studiespesialisering (kolonne 2, 6, og 10).

Tabell 17 Fag- og timefordeling i Vg1 og Vg2 i yrkesfaglige utdanningsprogram

Kolonne nr.: →	Omfang i timer											
	Vg1				Vg2				Totalt over to år			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	Ordinær	Med stud.spes Vg1	Samisk	Døve/tunghørt	Ordinær	Med stud.spes Vg1	Samisk	Døve/tunghørt	Ordinær	Med stud.spes Vg1	Samisk	Døve/tunghørt
Norsk	56	113			56				112	113		
Førstespråk samisk/norsk 1			45				45				90	
Andrespråk norsk/samisk/finsk 1			45				45				90	
Norsk for døve og sterkt tunghørte 1				56				56				112
Norsk tegnspråk 1				56				56				112
Matematikk 1	84	140	84	84					84	140	84	84
Naturfag	56	140	56	56					56	140	56	56
Engelsk	84	140	84	84	56		56	56	140	140	140	140
Fremmedspråk		113								113		
Samfunnsfag		84			84		84	84	84	84	84	84
Geografi		56								56		
Kroppsøving	56	56	56	56	56	56	56	56	112	112	112	112
Sum fellesfag	336	842	370	392	252	56	286	308	588	898	656	700
Felles programfag fra eget program-område	477		477	477	477	477	477	477	954	477	954	954
Prosjekt til fordyping	168		140	112	253	253	225	197	421	253	365	309
Programfag fra studieforb. el. yrkesfagl. utd. pr.						196				196		
Totalt omfang	981	842	987	981	982	982	988	982	1963	1824	1975	1963

1 Se nærmere beskriving av disse fagene under pkt. 3.3.1.

Krav til fagsammensetting

Fellesfag

Elevene i de yrkesfaglige utdanningsprogrammene skal på hvert av årstrinnene Vg1 og Vg2 ha opplæring i de fagene som er satt opp i fag- og timefordelingen i tabell 17 under fellesfag, dvs. ordinært totalt 588 timer.

Felles programfag fra eget programområde

Elevene i de yrkesfaglige utdanningsprogrammene skal i løpet av to år ha 954 timer felles programfag fra eget programområde. Felles programfag i Vg1 i de yrkesfaglige

utdanningsprogrammene går fram av tabell 18. Navn på og omfanget av felles programfag i Vg2 vil bli fastsette senere sammen med læreplanene for Vg2.

Prosjekt til fordyping

Elevene i de yrkesfaglige utdanningsprogram skal i løpet av Vg1 og Vg2 ordinært ha 421 timer innenfor prosjekt til fordyping. Timene i prosjekt til fordyping skal brukes

- enten til opplæring i kompetansemål fra Vg3 innenfor eget utdanningsprogram, eller til opplæring i kompetansemål fra andre utdanningsprogram der dette er faglig relevant. Det skal uansett utarbeides lokale læreplaner for dette.
- eller til fellesfag fra Vg3 påbygging til generell studiekompetanse, eller til programfag fra utdanningsprogram for studiespesialisering. I disse tilfellene gjelder kompetansemål, timetall og vurderingsordninger for disse fagene slik dette er fastsatt i den enkelte læreplanen.

Bestemmelsene om prosjekt til fordyping i Vg1 i yrkesfaglige utdanningsprogram er fastsatt av Utdanningsdirektoratet. Bestemmelsene om prosjekt til fordyping i Vg2 er under utarbeiding og vil bli fastsatt senere.

Tilpassede ordninger

- *Med samisk, finsk eller norsk tegnspråk i Vg1 og Vg2*
Elever med samisk som første- eller andrespråk, finsk som andrespråk eller norsk tegnspråk har egne timetal i prosjekt til fordyping. Se tabell 17.
- *Kryssløp fra Vg1 i studieforbredende utdanningsprogram til Vg2 i yrkesfaglige utdanningsprogram*
Enkelte Vg2 har i samsvar med tilbudsstrukturen fastsatt i vedlegg 2 også inntak fra Vg1 i et studieforbredende utdanningsprogram (kryssløp)
 - elever som har hatt 842 timer i Vg1 i utdanningsprogram for studiespesialisering, har fullført alle fellesfag som elever i yrkesfaglige utdanningsprogram har i Vg2, unntatt kroppsøving. Disse elevene skal ha 196 timer med andre fag i stedet for disse fellesfagene i Vg2, slik at timetalet totalt i Vg2 blir minst 982 timer. Fagene kan være felles programfag fra yrkesfaglige utdanningsprogram eller programfag fra de studieforbredende utdanningsprogrammene. Totalt skal omfanget over to år være minst 1 824 timer.
 - elever som har hatt 982 timer i Vg1 i ett av de studieforbredende utdanningsprogrammene, følger same ordning. Totalt skal omfanget over to år for disse elevene være minst 1 963 timer.

Programfag i Vg1 i yrkesfaglige utdanningsprogram

Tabell 18 viser hva for programfag det skal være i Vg1 i hvert av de yrkesfaglige utdanningsprogram.

Tabell 18 Programfag i Vg1 i yrkesfaglige utdanningsprogram

Utdanningsprogram	Programfag	Timer
Bygg- og anleggsteknikk	Produksjon	337
	Tegning og bransjelære	140

Design og håndverk		
	Produksjon	337
	Kvalitet og dokumentasjon	140
Elektrofag		
	Data- og elektronikkssystem	197
	Elenergisystem	140
	Automatiseringssystem	140
Helse- og sosialfag		
	Helsefremmende arbeid	197
	Kommunikasjon og samhandling	140
	Yrkesutøving	140
Medium og kommunikasjon		
	Mediekommunikasjon	159
	Mediedesign og medieuttrykk	159
	Medieproduksjon	159
Naturbruk		
	Naturbasert produksjon	337
	Naturbasert aktivitet	140
Restaurant- og matfag		
	Råstoff og produksjon	177
	Kosthold og livsstil	150
	Bransje, fag og miljø	150
Service og samferdsel		
	Planlegging	169
	Drift og oppfølging	168
	Kommunikasjon og service	140

Teknikk og industriell produksjon		
	Produksjon	197
	Tekniske tjenester	140
	Dokumentasjon og kvalitet	140

Det vil senere bli fastsatt bestemmelser om programfag i Vg2.

3.4.3 Vg3 i de yrkesfaglige utdanningsprogram

Yrkesfaglig videregående opplæring blir avsluttet i Vg3. I de fleste yrkesopplæringene blir Vg3 gjennomført i bedrift og med en kombinasjon av opplæring og verdiskaping (læretid). I noen tilfelle blir yrkesopplæringen avsluttet med Vg3 i skole. Bestemmelser om yrkesrettet Vg3 vil bli utarbeidet senere.

3.4.4 Vg3 påbygging til generell studiekompetanse for de yrkesfaglige utdanningsprogrammene

Elever i yrkesfaglige utdanningsprogram kan etter Vg1 og Vg2 ta et eget Vg3 (et påbyggingsår) med sikte på generell studiekompetanse. Dette Vg3 er felles for alle yrkesfaglige utdanningsprogram. Vg1 og Vg2 må være fra samme utdanningsprogram eller et fastsett kryssløp, se tilbudsstrukturen i vedlegg 2.

Vg3 påbygging til generell studiekompetanse skal totalt inneholde minst 841 timer. Det går fram av fag- og timefordelingen i tabell 19 hvorledes disse timene skal fordeles på fag. Det er en forutsetning at opplæringen blir organisert i fellesfag og programfag slik det er fastsatt i tabell 19 og i den enkelte læreplanen. Fagene kan ikke deles opp i enheter av annet omfang enn det som går fram av læreplanene i fellesfag og felles programfag.

I tabell 19 er det, i tillegg til de kolonnene som viser ordinær fag- og timefordeling (kolonne 1 og 5), egne kolonner for elever som

- har samisk som første- eller andrespråk (kolonne 3 og 7)
- har norsk tegnspråk og norsk for døve og sterkt tunghørte (kolonne 4 og 8)
- som i samsvar med tilbudsstrukturen fastsatt i vedlegg 2 kan tas inn til Vg2 på grunnlag av Vg1 i utdanningsprogrammet for studiespesialisering (kolonne 2 og 6)

Tabell 19 Fag- og timefordeling i Vg3 påbygging til generell studiekompetanse for yrkesfaglige utdanningsprogram

Kolonne nr.: →	Omfang i timer							
	Vg3				Totalt over 3 år			
	1	2	3	4	5	6	7	8
	Ordinær	Med stud.spes Vg1	Samisk	Døve/tunghørte	Ordinær	Med stud.spes Vg1	Samisk	Døve/tunghørte
Norsk	281	280			393	393		
Førstespråk samisk/norsk 1			219				309	
Andrespråk norsk/samisk/finsk 1			219				309	
Norsk for døve og sterkt tunghørte 1				281				393
Norsk tegnspråk 1				113				225
Matematikk 1	140	84	140	140	224	224	224	224
Naturfag	84		84	84	140	140	140	140
Engelsk					140	140	140	140
Fremmedspråk						113		
Samfunnsfag					84	84	84	84
Geografi						56		
Historie	140	140	113	140	140	140	113	140
Kroppsøving	56	56	56	56	168	168	168	168
Sum fellesfag	701	560	831	814	1289	1458	1487	1514
Felles programfag fra eget programområde					954	477	954	954
Prosjekt til fordyping				27	421	253	365	336
Programfag fra studiespesialisierende utdanningsprogram	140	140			140	140		
Programfag fra studieforb. el. yrkesfaglige utdanningsprogr.		140				336		
Totalt omfang	841	840	831	841	2804	2664	2806	2804

1 Se den nærmere beskrivinga av disse fagene under pkt. 3.3.1.

Fellesfag

Elevene skal ha opplæring i de fellesfagene som er satt opp i fag- og timefordelingen i tabell 19, dvs. ordinært totalt 701 timer.

- For fagene norsk, samisk, finsk, norsk tegnspråk, matematikk, naturfag og kroppsøving: se det som står om disse fagene under pkt. 3.3.1.
- I historie har opplæringen etter ordinært opplegg i Vg3 påbygging et annet timetal enn opplæringen i de studieforbredende utdanningsprogrammene.
- Etter samisk fag- og timefordeling skal opplæringen i historie følge timetallet som gjelder for faget i Vg3 i de studieforbredende utdanningsprogrammene.
- De særlige bestemmelsene for fellesfaget matematikk for elever som tar matematikk programfag, står under pkt 3.3.1.

Programfag

Elevene i Vg3 påbygging til generell studiekompetanse skal ordinært ha 140 timer programfag fra utdanningsprogram for studiespesialisering, se tabell 6, 7 og 8.

Tilpassede ordninger

- *Prosjekt til fordypning i Vg1 og/eller Vg2 brukt til fellesfag eller programfag*
Elever som i Vg1 og/eller Vg2 har brukt av timene som er satt av der til prosjekt til fordypning til fellesfag/programfag, må i Vg3 ta et tilsvarende antall timer i programfag fra de studieforbredende utdanningsprogrammene. Det totale timetalet i Vg3 skal ordinært være 841 timer, og det ordinære samla timeomfanget over tre år skal være 2 804 timer.
- *Med samisk, finsk og norsk tegnspråk i Vg3*
Elever som får opplæring etter læreplanene for samisk, finsk eller norsk tegnspråk, har ikke timer til programfag fra utdanningsprogram for studiespesialisering i Vg3 påbygging, se tabell 19.
- *Med norsk tegnspråk i Vg3*
Elever som får opplæring etter læreplanen for norsk tegnspråk, skal ha minst 27 timer til prosjekt til fordypning i Vg3 påbygging. Se tabell 19 (kolonne 3). Andre elever skal ikke ha prosjekt til fordypning i Vg3 påbygging.
- *Med kryssløp fra Vg1 studieforbredende utdanningsprogram til Vg2 i yrkesfaglige utdanningsprogram*
Enkelte Vg2 har i samsvar med tilbudsstrukturen fastsatt i vedlegg 2 også inntak fra Vg1 i studieforbredende utdanningsprogram (kryssløp). Disse elevene har fullført fellesfaget naturfag og skal ha færre timer i fellesfaget matematikk. Disse elevene skal i stedet ha 140 timer til programfag fra studieforbredende eller yrkesfaglige utdanningsprogram i Vg3, se tabell 19 (kolonne 2 og 6).

3.4.5 Studieforbredende Vg3 innenfor de yrkesfaglige utdanningsprogrammene for naturbruk og for medier og kommunikasjon

Utdanningsprogram for naturbruk og for medier og kommunikasjon har egne studieforbredende Vg3 som bygger på Vg1 og Vg2 i vedkommende utdanningsprogram eller et fastsatt kryssløp, se tilbudsstrukturen i vedlegg 2.

Elevene i de studieforbredende Vg3 for naturbruk og for medier og kommunikasjon skal ordinært ha totalt 981 timer i løpet av dette året. Det går fram av fag- og timefordelingen i tabell 20 hvorledes disse timene skal fordeles. Det er en forutsetning at opplæringen blir organisert i fellesfag og programfag slik det er fastsatt i tabell 20 og i den enkelte læreplanen. Fagene kan ikke deles opp i enheter av annet omfang enn det som går fram av læreplanene i fellesfag og programfag.

I tabell 20 er det, i tillegg til de kolonnene som viser ordinær fag- og timefordeling (kolonne 1 og 4), egne kolonner for elever som

- har samisk som første- eller andrespråk (kolonne 2 og 5)
- har norsk tegnspråk og norsk for døve og sterkt tunghørte (kolonne 3 og 6)

Tabell 20 Fag- og timefordeling i studieforbereidende Vg3 innenfor de yrkesfaglige utdanningsprogram for naturbruk og for medier og kommunikasjon

Kolonne nr.: →	Omfang i timer					
	Vg3			Totalt over 3 år		
	1	2	3	4	5	6
	Ordinær	Samisk	Døve/ tunghørte	Ordinær	Samisk	Døve/ tunghørte
Norsk	281			393		
Førstespråk samisk/norsk 1		219			309	
Andrespråk norsk/samisk/finsk 1		219			309	
Norsk for døve og sterkt tunghørte 1			281			393
Norsk tegnspråk 1			113			225
Matematikk 1	140	140	140	224	224	224
Naturfag	84	84	84	140	140	140
Engelsk				140	140	140
Samfunnsfag				84	84	84
Historie	140	113	140	140	113	140
Kroppsøving	56	56	56	168	168	168
Sum fellesfag	701	831	814	1289	1487	1514
Felles programfag fra eget programområde	140	140	140	1094	1094	1094
Prosjekt til fordyping			27	421	365	336
Programfag fra eget programomr. el. studiefobr. utd.progr.	140			140		
Totalt omfang	981	971	981	2944	2946	2944

1 Se den nærmare beskrivinga av disse faga under pkt. 3.3.1

Fellesfag

Elevene skal ha opplæring i de fellesfagene som er satt opp i fag- og timefordelingen i tabell 20, dvs. ordinært totalt 701 timer.

- For fagene norsk, samisk, finsk, norsk tegnspråk, matematikk, naturfag og kroppsøving: se det som står om disse fagene under pkt 3.2.1.
- I historie har opplæringen etter ordinært opplegg i Vg3 påbygging et annet timetall enn opplæringen i de studieforbereende utdanningsprogrammene.
- Etter samisk fag- og timefordeling skal opplæringen i historie følge timetal som gjelder for faget i Vg3 i de studieforbereende utdanningsprogrammene.
- De særlige bestemmelsene for fellesfaget matematikk for elever som tar matematikk programfag, står under pkt 3.2.1.

Programfag

Elevene i de studieforbereende Vg3 under utdanningsprogram for naturbruk og for medier og kommunikasjon skal i løpet av opplæringen ordinært ha 280 timer programfag.

- *Programfag fra eget programområde*
140 av de 280 timene skal brukes til felles programfag fra eget programområde. Felles programfag i Vg3 naturbruk går fram av tabell 21. Felles programfag i Vg3 medier og kommunikasjon går fram av tabell 22.
- *Programfag fra eget programområde eller studieforbereende utdanningsprogram*
140 av de 280 timene skal brukes til programfag som finnes enten i eget programområde eller i noen av de andre programområdene innenfor de tre studieforbereende utdanningsprogram, dvs. utdanningsprogram for studiespesialisering, idrettsfag eller musikk, dans og drama. De egne programfagene utarbeidet for studieforbereende Vg3 naturbruk står i tabell 21. De egne programfagene utarbeidet for studieforbereende Vg3 medier og kommunikasjon står i tabell 22.

Tilpassede ordninger

- *Prosjekt til fordypning i Vg1 og/eller Vg2 brukt til fellesfag eller programfag*
Elever som i Vg1 og/eller Vg2 har brukt av timene som er satt av der til prosjekt til fordypning til fellesfag/programfag, må i Vg3 ta et tilsvarende timetall i programfag enten fra eget programområde eller fra de studieforbereende utdanningsprogrammene. Det totale timetalet i Vg3 skal ordinært være 981 timer, og det ordinære samlede timeomfanget over tre år skal være 2 944 timer.
- *Med samisk, finsk og norsk tegnspråk i Vg3*
Elever som får opplæring etter læreplanene for samisk, finsk eller norsk tegnspråk, har ikke timer til valg av programfag i Vg3 påbygging. Se tabell 20.
- *Med norsk tegnspråk i Vg3*
Elever som får opplæring etter læreplanen for norsk tegnspråk, skal ha minst 27 timer til prosjekt til fordypning i Vg3. Se tabell 20. Andre elever skal ikke ha prosjekt til fordypning i Vg3.

Programfagene i studieforbereidende Vg3 i utdanningsprogram for naturbruk og for medier og kommunikasjon

Tabell 21 og 22 viser hvilke programfag som inngår i de to studieforbereidende Vg3.

Tabell 21 Programfag i studieforbereidende Vg3 for naturbruk (endelige navn på felles programfag og navn på/antall programfag til valg er ikke fastsatt)

Programfag	Programfagenheter	Timer
Felles programfag		
	Naturforvaltning	140
Valgfrie programfag spesielt utarbeidet for Vg3 naturbruk		
	Fordyping i naturbruk	140
	Fordyping i naturbruk	140
	Fordyping i naturbruk	140

Tabell 22 Programfag i studieforbereidende Vg3 for medier og kommunikasjon (endelige navn på felles programfag og navn på/antall programfag til valg er ikke fastsatt)

Programfag	Programfagenheter	Timer
Felles programfag		
	Medier og kommunikasjon	140
Valgfrie programfag spesielt utarbeidet for Vg3 medier og kommunikasjon		
	Fordyping i medier og kommunikasjon	140
	Fordyping i medier og kommunikasjon	140
	Fordyping i medier og kommunikasjon	140